

СУЧАСНІ ФІНАНСОВІ РИНКИ

УДК 336.71(477):339.92

В. С. М'ястковська

студентка кредитно-економічного факультету
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Анотація. У статті досліджено сучасний стан і перспективи розвитку української банківської системи в умовах посилення євроінтеграційних процесів. Сформовано та проаналізовано проблеми та ризики банківського сектору України на тлі поглиблення фінансової інтеграції з ЄС. Також визначено основні напрями реформування та підвищення стійкості національної банківської системи, запропоновано пропозиції щодо удосконалення механізмів її ефективного розвитку в контексті європейської інтеграції.

Ключові слова: банківська система України, євроінтеграція, глобалізація, асоціація, фінансова-економічна інтеграція, капітал, інвестиційна діяльність.

ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ ЕВРОИНТЕГРАЦИИ

Аннотация. В статье исследовано современное состояние и перспективы развития украинской банковской системы в условиях евроинтеграционных процессов. Сформированы и проанализированы проблемы и риски банковского сектора Украины на фоне углубления финансовой интеграции с ЕС. Также определены основные направления реформирования и повышения устойчивости национальной банковской системы, освещены предложения по совершенствованию механизмов ее эффективного развития в контексте европейской интеграции.

Ключевые слова: банковская система Украины, евроинтеграция, глобализация, ассоциация, финансово-экономический интеграция, капитал, инвестиционная деятельность.

TRENDS IN BANKING SYSTEM OF UKRAINE IN TERMS OF EUROPEAN INTEGRATION

Abstract. The article investigates the modern state and prospects of the development of the banking system of Ukraine in terms of the European integration processes. Formed and analyzed the problems and risks of the national banking sector against the backdrop of deepening financial integration with the EU. Also revealed the main directions of reforming and improving of the Ukrainian banking system, carried out the proposals on the improvement of the banking system development in terms of the European integration.

Key words: the banking system of Ukraine, the European integration, globalization, association, financial and economic integration, capital, investment activities.

Вступ. Формування ринкової господарської системи зумовлює активну участь України в міжнародних економічних відносинах з метою подальшої інтеграції в систему світового господарства. Успішне розв'язання цього завдання вимагає тісного співробітництва України зі світовими та регіональними валютно-кредитними організаціями. Це співробітництво є особливо важливим для України у нинішній період її розвитку, коли гостро стоїть проблема виходу із кризового стану та необхідності проведення глибоких структурних перетворень [1, с. 553]. Євроінтеграційний напрям розвитку України на сьогодні є основним вектором політичної, економічної та соціальної інтеграції. Наразі Україна є повноправним асоційованим членом Євросоюзу. Функціонування ринкової економіки країни неможливе без ефективною банківської системи. Однак на шляху процесів європейської інтеграції постає низка обмежень, пов'язаних з проблемами й ризиками банківського сектору України. Тож, перш за все, саме вони потребують дослідження. Дану проблематику розглядали у працях вітчизняні науковці і практики: В. І. Міщенко [4], А. В. Шаповалов [4], І. Клименко [1], Ю. В. Колобов [2], О. А. Сугоняко, С. В. Аржевітін.

Постановка завдання. Мета статті полягає в дослідженні деяких аспектів процесу адаптації банківської системи України до європейських стандартів організації банківського бізнесу. В якості методів дослідження були використані методи систематизації та узагальнення,

порівняльного та статистичного аналізу. Методи наукового аналізу та синтезу застосовувались для визначення основних проблем, що стримують розвиток та інтеграцію української банківської системи до європейського фінансового простору, а також при розробленні заходів з їх усунення.

Результати. Вивчення стану та аналіз тенденцій розвитку банківської системи України дають підстави стверджувати, що вона в основному сформована і відповідає більшості міжнародних стандартів, у тому числі рекомендаціям Базельського комітету. За два десятиліття українська банківська система довела свою стійкість: пройшла через полум'я гіперінфляції початку 90-х, фінансовий шок 98-го, політичний землетрус 2004-го, світову фінансову кризу 2008—2010 років. Основною загрозою для банків на поточний момент є політична нестабільність у країні і паніка серед населення, яка призводить до виведення вкладів з банків, зниження темпів кредитування та відтоку іноземного капіталу.

Євроінтеграційні наміри України внесли зміни до розвитку її економіки і зокрема до фінансової сфери. Суть цих змін полягає у збільшенні присутності іноземних банків, необхідності імплементації норм банківського законодавства та європейських методів ведення банківського бізнесу у вітчизняну практику.

Переваги присутності іноземного капіталу значно перевищують недоліки: іноземні банки сприяють конкуренції та фінансовій стабільності, полегшують доступ до позикових ресурсів і стимулюють ефективність своїх позичальників, частіше пропонуються нові, більш різноманітні продукти і ширше застосовуються сучасні технології [2, с. 3].

Проте досвід нових країн-членів ЄС дає змогу виділити основні ризики, пов'язані зі збільшенням частки іноземного капіталу в банківській системі. По-перше, це втрата контролю за банківською системою з боку вітчизняних інвесторів, що може змінити напрями фінансових потоків у країні: з підтримки стратегічно важливих для економіки підприємств і виробників на фінансування виробництв за участю іноземного капіталу. У перспективі це може погіршити фінансову безпеку України або взагалі призвести до втрати фінансової та економічної незалежності. По-друге, іноземні банки можуть бути менш схильними до здійснення кредитної діяльності в Україні (коли економічна ситуація в країні різко погіршується), або надавати кредити виключно великим компаніям, особливо компаніям з іноземним капіталом, лишаючи компанії з низьким кредитним рейтингом і роздрібний кредитний ринок українським банкам. Така ситуація може призвести до зниження стабільності роботи банківської системи України. По-третє, різке збільшення частки іноземних банків, які мають вищий рівень конкурентоспроможності, може призвести до порушення роботи конкурентного механізму ринку банківських послуг [3, с. 110—113].

Але, на відміну від багатьох країн ЄС, в українській банківській системі високий відсоток вітчизняного капіталу. Це важливий фактор уникнення монополізації ринку іноземцями. Для виживання в умовах прямої конкуренції вітчизняні банки будуть змушені консолідуватися, що неминуче призведе до зменшення кількості банків.

Безперечно, тісна економічна співпраця з ЄС буде сприяти активізації інвестиційної діяльності європейських компаній в Україні. Хоча необхідно враховувати і те, що ризики для іноземних інвесторів очевидні, тому вони не хочуть зараз вкладати кошти в Україну. Наприклад, у кінці 2013 року звучало багато заяв про те, що західні банки згортають бізнес в Україні, тому що не бачать економічної перспективи свого перебування тут. Отже, одне з головних завдань для нашої країни на довгострокову перспективу — це створення привабливого інвестиційного іміджу держави.

Крім цього, Україна контролює практично всі типи операцій з капіталом. Однак численні інструменти контролю є несистематичними і недостатньо узгодженими між собою. Обмеження на відтік капіталу зазвичай обмежують і надходження, що ускладнює процеси іноземного інвестування. Спрощення частини діючих обмежень, відкриття своїх ринків капіталу є обов'язковими умовами для подальшої фінансово-економічної інтеграції з ЄС. Лібералізація руху капіталу допоможе збільшити рівень припливу інвестицій, оскільки іноземні інвестори реагують на покращення інвестиційного середовища, є кращі можливості для зниження трансакційних витрат. Основна складність полягає в тому, щоб спланувати лібералізацію таким чином, щоб мінімізувати та контролювати потенційні ризики. [2, с. 7; 4, с. 113—114].

Існують також ризики, що пов'язані з проведенням грошово-кредитної політики. З одного боку, збільшення експорту до Європи і зростання інвестицій в Україну буде зміцнювати гривню. З іншого, загроза заповнення України європейськими товарами поставить нацвалюту під удар. Тож політика України повинна бути спрямована на зміцнення гривні, щоб уникнути погіршення рівня життя населення [3, с. 119—120].

Необхідно звернути увагу і на те, що наразі банківська система — найвразливіше місце європейської економіки. Фінансові негаразди в Єврозоні зумовлені глобальною фінансовою кризою 2009—2011 років, і виникненням великих зовнішніх запозичань у Греції, Ірландії, Італії, Португалії, Іспанії. Поглиблення євроінтеграційних процесів на тлі цих подій, очевидно, також формує певні виклики для національної банківської системи.

Євроінтеграційна спрямованість розвитку економіки України є достатньо складним процесом, що вимагає вже сьогодні розробки системи конкретних заходів для відповідної адаптації банківського та фінансового секторів до європейських стандартів з метою запобігання можливим ризикам. З огляду на це, основними напрямками розвитку вітчизняної банківської системи є підвищення рівня капіталізації банків; розширення спектра та підвищення якості банківських послуг; активне впровадження міжнародних стандартів корпоративного управління, забезпечення захисту прав кредиторів і вкладників банків; вивчення наслідків запровадження в Україні правил Базельського комітету з питань банківського нагляду; забезпечення стабільності та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної банківської системи на міжнародних ринках банківських послуг; розробка механізму попередження та зниження ризиків, що можуть бути додатково привнесені до вітчизняної банківської системи у зв'язку з розширенням євроінтеграційних процесів, та інструментів його реалізації; удосконалення функціонування вітчизняної банківської системи в умовах посилення інтеграції України до європейської економічної спільноти; продовження діалогу із регуляторами банківської діяльності з країн ЄС [4, с. 5].

Висновки. Отже, враховуючи ризики та проблеми, що нині існують у банківській системі ЄС, значні недоліки системи банківського регулювання в Україні, до процесу євроінтеграції слід підходити вкрай виважено і обережно. Форсований перехід до зрілих стадій інтеграційного процесу без завершення попередніх може призвести до негативних наслідків не лише для банківської системи, але і для економіки України в цілому. Безумовно, що загрози для вітчизняної економіки в європейському векторі інтеграції чимало, але й потенційні вигоди вельми привабливі. Домогтися успіхів у цьому напрямку можна за наявності політичної волі керівництва країни довести цей рух до повноцінної інтеграції в ЄС. В іншому випадку, якщо Україна залишиться тільки на стадії асоціації та зони вільної торгівлі, вона втратить усі можливості східного вектора, але й не отримає відчутні дивіденди на західному напрямку.

Список використаних джерел

1. Савлук М. І. Гроші та кредит : підручник / М. І. Савлук, А. М. Мороз, І. М. Лазепко та інші. — К. : КНЕУ, 2011. — С. 553.
2. Колобов Ю. В. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України / Ю. В. Колобов // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. — 2011. — № 3. — С. 165.
3. Проблеми реформування банківської системи України в контексті європейської інтеграції : інформаційно-аналітичні матеріали. Вип. 8 / В. І. Міщенко, А. В. Шаповалов, В. В. Крилова, В. В. Ващенко, Н. В. Гришук та інші. — К. : Національний банк України. Центр наукових досліджень. — 2007. — 266 с.
4. Клименко І. Щодо інтеграції банківської системи України до банківської системи Європейського Союзу. Аналітична записка [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/777/>.

31.10.2014 р.